

253. Chemiedictee (gezocht op '*chemi*') (1)

1. We hebben gezocht op woordvormen. Dat geeft niet zoveel spectaculairs: quantenchemie (of: kwantumchemie), maar ook ischemisch (betrekking hebben op ischemie, bloedeloosheid), chemisierjurk, chemisette (kraaghemdje), chemise-enveloppe (hemdbroek), chemin de fer (een kaartspel), chemiglyfie (glyfografie = methode om galvano's – clichés – voor boekdruk te vervaardigen), chemische castratie, alchemistenlatijn (ook: 'chi') en klein chemisch afval (afkorting: kca). De meeste termen komen we ook tegen bij zoeken 'binnen artikelen'.
2. Hoe staan je chemieaandelen? De aardalkalimetalen zijn: beryllium, magnesium, calcium, strontium, barium en radium. Acetaat, albuminaat, boraat, carbonaat, chloraat, fosfaat, opiaat, sulfaat en titanaat zijn chemische stoffen. ABC-wapens zijn atomaire, biologische en chemische wapens (synoniem: NBC-wapens). Het abiëtimezuur is een kleurloze vaste stof, een bestanddeel van colofonium. Bij een ab-initiorekenmethode in de chemie wordt van fundamentele grootheden uitgegaan, deze is niet (semi-)empirisch. Mat acaricide bestijd je mijten. Acetaldehyde of ethanol komt voor in bier en wijn. Aceetamide is het amide van azijnzuur (symbool: CH_3CONH_2). Synoniemen zijn acetaat en ethanoaat, acetofenon en fenylmethylketon, aceton en propanon, acetonitril en ethaanitril, acroleïne en propenal.
3. Achiraal is geen chiraliteit vertonend. Aciditeit is zuurheidsgraad. Kunnen zuurpruimen ook acidofiel zijn? Acyl is de benaming voor de organisch-chemische groep die ontstaat door aan een carbonzuur de hydroxylgroep te onttrekken. Een adduct is een additieproduct. Het ADP (adenosinedifosfaat) is een fosforylerend (veresterend) en energie leverend reagens in biochemische reacties, adenosinemonofosfaat wordt aangeduid met AMP en adenosinetrifosfaat met ATP. Het agens (meervoud: de agentia) is een stof die in een glycoside aan een koolhydraat is gebonden. Het aglycon is een stof die in een glycoside aan een koolhydraat is gebonden. Het albuminaat is een eiwitverbinding, albuminose daarentegen is een afbraakproduct van eiwit.
4. Een alcoholaat is een alcoxide. Aldol is de benaming van 2-hydroxyaldehyde, aldose echter is polyhydroxyaldehyde. Dat wist je toch: cyclohexaan is alicyclisch? Een alifatische is een niet-aromatische koolwaterstof. Alizarol is een oplossing van alizarine in alcohol. Een alkeen is een gekraakt alkaan. Alkoxy is de benaming voor eenwaardige zuurstofhoudende alifatische radicalen, bijvoorbeeld: methoxyl. Alleen heet ook propadieen. Het allyl is een eenwaardig radicaal, net als amyl. Allylalcohol is 2-propen-1-ol. Ambraïne is ambervet en americum is een element. De amygdaline zit in bittere amandelen. Een analist voert analyses uit.
5. Thinner is pentylacetaat oftewel amylacetaat. Antrachinon is een oxidatieproduct van antracene. Tetrachloorkoolstof is een apolair oplosmiddel. Dimethylformamide is aprotisch. Gedestilleerd water heet in het Latijn aqua destillata, sterkwater heet aqua fortis. Arachidonzuur is het 5,8,11,14-eicosatetraëenzuur waarin alle vier dubbele bindingen de cisconfiguratie hebben. Een artsbezoeker is een vertegenwoordiger van een farmaceutisch-chemisch bedrijf. Aspidosperma-alkaloïde is de benaming voor een groep alkaloiden die het indoolskelet bevatten. Iets au bain-marie verwarmen slaat wel degelijk terug op het bad van Maria. De aminogroep heeft is auxochroom. Axiaal in chemische zin is het antoniem van equatoriaal.
6. Azool en pyrrool zijn synoniemen. Bathochromie is roodverschuiving, het tegenovergestelde is hypsochromie. De baumé-schaal is een schaal waarin de concentratie van oplossingen wordt uitgedrukt. De beckmannomlegging is de omlegging van een oxim naar een zuuramide, toegepast in de productie van caprolactam. Benzopyreen is een polycyclische aromatische koolwaterstof. Dibenzoylperoxide mist een hydroxylgroep. Zwitterion is betaïne.

7. De beilsteintest is een methode om met behulp van een gloeiende koperdraad halogenen in een organische verbinding aan te tonen. Benzidine is het 4,4-diaminobifenyl, een kankerverwekkende vaste stof. Van een blokkopolymeer bestaan de moleculen uit secties van homopolymeren. Boor (borium) is een chemisch element uit de dertiende groep van het periodiek systeem, atoomnummer 5, een niet-metaal (symbool: B). De bouillie bordelaise is de Bordeauxse pap. De brinellhardheid geeft de hardheid van metalen aan. Het brønstedzuur is de verbinding waarvan de moleculen een proton kunnen afstaan aan een base. Het broomthymolblauw is een indicator bij zuur-basentitraties. De büchnertrichter is een porseleinen filtreertrechter met geperforeerde plaat. De bunsenbrander kent u vast wel.

8. Butenal is crotonaldehyde. Het initiaalwoord MTB staat voor butylmethylether. Calciumcyanamide heeft als formule CaCN_2 . De (het) catharanthusalkaloïde heet ook wel vinca-alkaloïde. Cerussiet is een uit loodcarbonaat bestaand wit mineraal. Cesium is een chemisch element net als het chalcogeen (verzamelnaam). Chemigrafie is het maken van drukplaten met chemische procedés, met name zinkografie. Chinhydron is een additieverbinding van chinon en hydrochinon. Chlooracetofenon is het CN-gas. Goede cholesterol (hdl, high density lipoproteïne) kan slechte cholesterol (ldl, low density lipoproteïne) compenseren. Citrulline is het 2-amino-5-ureidopentaanzuur. Een clarkelement is een voltaïsch standaardelement. Het clausproces vormt rookgassen om tot elementaire zwavel.

9. Schuim kan als een colloïdaal systeem worden opgevat. Het corydaline is een alkaloïde dat in corydaliskruiden voorkomt, vroeger gebruikt als wormverdrijvend en menstruatiebevorderend middel. Het cyaanuur is 2,4,6-trihydroxy-1,3,5-triazine. Een daniellelement is een galvanisch element met koper- en zinkelektroden. Bij de d-elementen wordt de d-subschil langzamerhand opgevuld. Het desoxyribonucleïnezuur staat voor DNA. Een dewarvat is een vacuümvat met het principe van de thermosfles. Het dichlorodifenyldichloorethaan is simpelweg DDT, dieldrin (zusje van aldrin) is nog sterker.

10. Bij de diels-alderreactie ontstaat een cyclohexeenderivaat. Ether is een afkorting van di-ethylether. Het dinatriumtetraboraat is gewone borax. Xanthogeenzuur is een dithiokoolzure ester. Een distilleerkolf is een retort. Het dl-melkzuur is een racemisch mengsel. Dodekop heeft vele namen: colcothar, caput mortuum, Engels rood, Persiaans rood, poleerrood, polijstrood en Spaans rood. Een draaiing is een rotatie, een doublet een tweevoudige spectrale lijn. Dralon is een polyacrylonitrilvezel, onder meer gebruikt voor stikgarens en kousen. Een druppelreactie heet ook stillireactie. Natriumbicarbonaat is dubbelkoolzure soda. Wat is dunnelaagchromatografie? Een dyade is een tweetal atomen als eenheid beschouwd, bijvoorbeeld CN in HCN. Ebullioscopie is de bepaling van het moleculair gewicht door middel van kookpuntsverhoging. De einstein is een niet-officiële eenheid van fotochemische energie.

11. De ESR is de elektronenspinresonantie. Enantiomorf is elkaars spiegelbeeld vormend. Een endergonische reactie gaat gepaard met verhoging van de gibbsenergie. De EO staat naast Evangelische Omroep ook voor etheenoxide. Epichloorhydrine is 1-chloor-2,3-epoxypropaan. Het epsomzout is magnesiumsulfaat. Volgens de equipartitie van energie (synoniem: boltzmannverdeling) is de energie van een systeem gelijkmatig verdeeld over de aanwezige vrijheidsgraden. De erlenmeyer wordt in laboratoria gebruikt. Eterniet is een tot een duurzame stof verhard mengsel van asbestvezels en cement. Ethaandial is glyoxaal.

Rein Leentfaar